

Jana Raclavská
Uniwersytet Ostrawski
Ostrawa

Nauczanie języka polskiego w systemie punktowym na Uniwersytecie Ostrawskim

Studia polonistyczne w Ostrawie mają już długą tradycję i przeżyły różne przeobrażenia zarówno instytucjonalne, jak i w zakresie programów nauczania. Najnowszą zmianą, która odbiła się na dydaktyce i organizacji studiów polonistycznych, było wprowadzenie tzw. systemu kredytowego, czyli punktowego, jak nazywany jest on w Polsce. Motywem do wprowadzenia systemu punktowego było przede wszystkim przybliżenie systemu nauczania na Uniwersytecie Ostrawskim do wyższych uczelni w Europie i na świecie, gdzie system punktowy funkcjonuje i umożliwia studentom bezproblemowe przechodzenie z uczelni na uczelnię, w tym również na placówki zagraniczne. Materiały uczelniane wprowadzające system punktowy i propagujące jego pozytywne strony zwracały uwagę studentów przede wszystkim na:

- możliwość stworzenia własnego rytmu pracy (chodziło głównie o to, by student mający większe ambicje mógł studiować więcej kierunków),
- pogłębianie wiadomości z zakresu danego kierunku studiów, ewentualnie poszerzanie specjalizacji,
- skorzystanie z możliwości studiowania na innych wydziałach Uniwersytetu Ostrawskiego (np. edukacja językowa dla studentów wydziału przyrodniczego).

Następnie przewidywano, że system ten powinien umożliwić poszczególnym wydziałom:

- obiektywizację treści nauczania na poszczególnych kierunkach studiów i porównanie ich z innymi wyższymi uczelniami,
- uproszczenie tworzenia kierunków interdyscyplinarnych.

System ten z pewnością spełniłby wszystkie oczekiwania, gdyby funkcjonował w idealnych warunkach, tzn. uczelnia dysponowałaby fachowcami z wszystkich potrzebnych dziedzin, miała dostateczną liczbę sal wykładowych i seminaryjnych, wszystkie grupy studenckie miałyby ustaloną liczbę studentów.

Jak łatwo wywnioskować, zwłaszcza tzw. małe kierunki, do których zalicza się również polonistyka, były zmuszone do gruntownej przeróbki swych programów nauczania, poszerzenia ich o przedmioty atrakcyjne dla studentów niepolonistów, jak również niefilologów. System punktowy zakłada edukację zgodnie z systemem trzech typów przedmiotów:

- obowiązkowych,
- wybieralnych w ramach swego kierunku,
- wybieralnych w ramach całego uniwersytetu.

Za zaliczenie przedmiotów obowiązkowych w trybie standardowym w początkowych trzech latach studiów uzyskuje student 80% punktów kredytowych rocznie, za przedmioty wybieralne w ramach kierunku i uniwersytetu po 10% punktów kredytowych. Na czwartym i piątym roku przedmioty obowiązkowe stanowią 70% punktów kredytowych, wybieralne w ramach kierunku 20% i 10% w ramach uniwersytetu. Obciążenie dydaktyczne pedagoga oceniane jest na podstawie liczby studentów zgłoszonych i uczęszczających na wszystkie jego zajęcia, czyli obowiązkowe i wybieralne, jeśli takie prowadzi.

Wracając do programów polonistyki, należy wspomnieć, że w Ostrawie zasadniczo realizowane są obecnie dwa kierunki: filologia polska i studia nauczycielskie dwukierunkowe, czyli język polski z dowolnym przedmiotem wykładanym na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Ostrawskiego. Opracowano też „specjalizację język polski dla nauczycieli szkół 1. stopnia”, która będzie realizowana w ramach studium pedagogiki nauczania początkowego jako blok przedmiotów wybieralnych. Specjalizacja ta została przygotowana dla Wydziału Pedagogicznego, ale wykładowcami są pracownicy sekcji polonistyki należącej do Wydziału Filozoficznego. Zgłoszono ponadto do akredytacji studia licencjackie - język polski dla biznesmenów.

Studia polonistyczne w bloku przedmiotów obowiązkowych zawierają przede wszystkim zajęcia z gramatyki opisowej, historii języka i literatury, na wyższych latach dochodzi do tego stylistyka, kultura języka i translatoryka. Studium jednokierunkowe zawiera ponadto w ramach przedmiotów obowiązkowych łacinę, język czeski, studia porównawcze języka polskiego i czeskiego, semiotykę, komparatystykę literacką i frazeologię. Do trzeciego roku włącznie obowiązkowe są też lektoraty języka polskiego.

Blok przedmiotów wybieralnych w ramach kierunku jest nieustannie poszerzany i modyfikowany w zależności od potrzeb i zaintereso-

wań studentów, ale też zależnie od możliwości grona pedagogicznego. Wśród przedmiotów wybieralnych znajdują się między innymi ćwiczenia językowe trwające dwa semestry, przeznaczone zwłaszcza dla tych studentów, którzy wykazywali słabą znajomość polskiego i muszą utrwalić i pogłębić czy usystematyzować wiadomości nabyte na zajęciach obowiązkowych. Ćwiczenia te proponujemy studentom do trzeciego roku włącznie. Na wyższych latach mogą zgłosić się na ćwiczenia stylistyczne, będące w pewnym sensie ich kontynuacją. Następny typ zajęć w ramach bloku wybieralnego to ćwiczenia translatorskie. Decydują się na te zajęcia studenci, którzy stosunkowo dobrze zdołali opanować czeski i polski i zamierzają w przyszłości zajmować się tłumaczeniami. Wśród studentów kierunków nauczycielskich cieszą się popularnością następujące przedmioty: wychowanie do czytelnictwa, odbiór dzieła literackiego, recytacja i dramatyzacja tekstu, jak również dwusemestralny kurs analizy dzieła literackiego. Na wyższych latach studenci zapisują się na przedmioty takie, jak: tekstologia, teoria języka, wybrane zagadnienia ze współczesnej literatury polskiej. Do przedmiotów wybieralnych włączono również takie, na których pedagodzy mogą zaprezentować wyniki swych badań. Według wstępnych obserwacji są to zajęcia najchętniej wybierane przez studentów. Należą tutaj: metodologiczne problemy badań nad folklorem, semiotyka folkloru, wybrane zagadnienia z literatury dla dzieci i młodzieży, literatura regionalna, czesko-polskie stosunki literackie, wybrane zagadnienia z historii języka polskiego na Śląsku Cieszyńskim. Jeśli chodzi o zajęcia wybieralne w ramach katedry, to należy podkreślić, że ich lista będzie aktualizowana, ponieważ każdy rok akademicki odkrywa nowe potrzeby, które czasami wpływają z zajęć obowiązkowych, czasami z potrzeb społecznych (np. potrzeba pozyskania dobrych tłumaczy) czy w końcu z zainteresowania samych studentów. Przewidujemy, że po akredytacji studiów licencjackich języka polskiego dla biznesmenów zaproponujemy niektóre z przedmiotów tego studium studentom innych kierunków polonistycznych lub też jako przedmioty do wyboru w ramach uniwersytetu.

Dużo skromniej prezentuje się oferta tych właśnie przedmiotów polonistycznych proponowanych innym wydziałom. Wynika to z dwu zasadniczych faktów. Po pierwsze, katedra dysponuje pomieszczeniami o ograniczonej liczbie miejsc, gdzie w związku ze wzrastającą liczbą studentów polonistyki nie ma miejsca na ulokowanie studentów innych kierunków. Po drugie, stosunkowo wysokie jest obciążenie dydaktyczne pedagogów polonistów, których pracuje w sekcji polonistyki zaledwie pięcioro, nie licząc doktorantów. Pomimo to katedra proponuje wszystkim zainteresowanym studentom uniwersytetu dwustopniowe lektora-ty języka polskiego: pierwszy stopień dla początkujących, drugi dla za-

awansowanych i zajęcia z semiotyki. W przyszłym roku akademickim planujemy poszerzenie również tej oferty przez włączenie zajęć z retoryki i frazeologii.

Na zakończenie chcę podkreślić, że programy nauczania języka polskiego, opracowane w związku z przejściem na system punktowy, opierały się na doświadczeniach lat minionych i zawarto w nich to, co – naszym zdaniem – okazało się najbardziej żywotne. Pomocne były zarówno konferencje i kursy organizowane przez polskie uniwersytety, jak i spotkania naukowe z pracownikami innych wyższych uczelni. Już teraz wiadomo jednak, że trzeba nieustannie śledzić potrzeby i kierunki rozwoju społecznego, co powinno znaleźć odbicie w systemie nauczania języka polskiego na Uniwersytecie Ostrawskim.